

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

Beleidsplan Kerkpunt 2024-2026

KerkPunt

kom verder in kerk-zijn

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

Beleidsplan Kerkpunt 2024-2026

Colofon

Copyright Kerkpunt
Dokter Spanjaardweg 4b | 8025 BT Zwolle
www.kerkpunt.nl

INHOUD

1.	Woord vooraf: mensen van de weg	4
2.	Opdracht, missie en visie.....	5
2.1.	Missie – geloofsgemeenschappen en koninkrijk van God	5
2.2.	Visie- de lokale kerk als reisgezelschap	5
2.3.	Van visie naar praktijk: de rol van Kerkpunt.....	7
3.	Lokaal kerk-zijn vandaag – de omgeving.....	9
3.1.	Ontwikkelingen in de samenleving	9
3.2.	Ontwikkelingen in de kerken	10
4.	Hoofdpijnen en Speerpunten.....	12
4.1.	Hoofdpijn: perspectief, fundament en beweging	12
4.2.	Speerpunten 2024-2026.....	12
5.	Personeel, organisatie en communicatie	17
5.1.	Personeel en kwaliteit	17
5.2.	Personeelsbestand	18
5.3.	Bestuur, organisatie en samenwerking.....	20
5.4.	Communicatie	21
6.	Financiën.....	23
6.1.	Inkomsten	23
6.2.	Uitgaven	23
6.3.	Verdienmodel.....	24
6.4.	Solidariteit en draagkracht	25
6.5.	Quotum en meerjarenbegroting	25
	Bijlage 1: Korte terugblik 2021-2023.....	27
	Bijlage 2: Financiële verantwoording 2021-2023	30

1. WOORD VOORAF: MENSEN VAN DE WEG

De eerste christenen werden 'mensen van de weg' genoemd. Een mooie uitdrukking voor kerken in een niet-christelijke omgeving. 'Mensen van de weg' duidt er allereerst op dat het gaat om mensen die Jezus willen navolgen; Degene die de weg, de waarheid en het leven zelf is. Daarnaast laat het ook zien dat christenen – en lokale kerken – onderweg zijn.

We zijn onderweg in Gods wereld, op weg naar Zijn toekomst. Dat geeft zowel iets onzekers als een helder perspectief. Je bent als gelovige en gemeente onderweg, je weet niet wat je tegenkomt, je omgeving verandert en dat kan tot onzekerheid en vragen leiden. Het kan ook leiden tot verwondering, vreugde en nieuwe uitzichten. Overigens, we zijn niet zomaar onderweg, zomaar zelf een richting zoekend. Nee, we zijn onderweg in Gods wereld, op weg naar Zijn toekomst; en die staat vast!

Het gaat dus niet alleen om Gods toekomst straks, maar ook; hoe ben je onderweg en leef je onderweg met God? Als Kerkpunt willen we lokale gemeenten inspireren, adviseren en begeleiden op die weg, als medemensen van die weg. Vandaar dat we voor deze synodeperiode kiezen voor de titel '*gemeenschappen op trektocht in Gods wereld*'. Hiermee bouwen we voort op het vorige (en eerste) meerjarenplan van Kerkpunt.

Voor de Nederlandse Gereformeerde Kerken was 2023 een bijzonder jaar: de hereniging van GKv en NGK kwam tot stand. Voor velen een feest, voor anderen een reden tot zorg. Zoals elke fusie brengt deze hereniging iets in beweging. Het geeft een nieuwe dynamiek in de trektocht van de plaatselijke gemeenten. Gaan plaatselijke kerken fuseren, gaan ze zich van elkaar onderscheiden en hoe leren we om te gaan met grotere verschillen dan we gewend waren? Hoe betrekken we de verschillende generaties, hoe zijn we er voor de buurt en hoe gaan onze kerkdiensten er uitzien? De komende jaren zijn menselijk gesproken beslissend voor de manier waarop de hereniging zal gaan uitwerken.

Kerkpunt wil met volle overtuiging en met vreugde de kerken daarbij inspireren, adviseren en begeleiden. Het is dan ook onze inzet en ons gebed dat ons werk kerken mag helpen in hun trektocht in Gods wereld.

Pim Boven (voorzitter bestuur)

Cors Visser (directeur)

2. OPDRACHT, MISSIE EN VISIE

Kerkpunt heeft als opdracht: inhoudelijke toerusting en dienstverlening aan in ieder geval de NGK-kerken. Concreet betekent dit aan de ene kant vraaggestuurd werken; goed advies en dienstverlening aan gemeenten die bij Kerkpunt aankloppen.

Jaarlijks komen er een paar honderd vragen richting Kerkpunt, variërend van vragen over tips voor preeklezers, cursussen voor ambtsdragers, diaconale- en missionaire toerusting, advies op gebied van liturgie en jongeren tot begeleiding in complexe visietrajecten. Doordat de medewerkers van Kerkpunt veel met kerken optrekken en vanwege hun (gezamenlijke) professionaliteit zien zij ook trends en veranderingen in de kerk en de wisselwerking van kerk en samenleving. Op basis van die inzichten en expertise ontwikkelt Kerkpunt proactief producten en begeleidingstrajecten.

2.1. Missie – geloofsgemeenschappen en koninkrijk van God

De missie van Kerkpunt is: het praktisch inspireren en ondersteunen van geloofsgemeenschappen zodat door hen heen het Koninkrijk van God zichtbaar wordt voor elkaar en in de samenleving. Deze missie kan op enthousiasme rekenen binnen Kerkpunt en daarbuiten. Inspireren, adviseren en begeleiden is wat Kerkpunt doet. Dat doen we met en voor lokale kerken.

Kerkpunt bestaat uit een team van adviseurs met kennis van - en ervaring in verschillende vakgebieden, die samen de kerken van dienst zijn. Op basis van een heldere visie en beleid positioneren wij Kerkpunt als de professionele toerustingsorganisatie voor de NGK-kerken en haar leden. Onze belofte 'kom verder in kerk-zijn', is toekomstgericht en uitnodigend.

Kerkpunt is ontstaan uit en geworteld in de Nederlandse Gereformeerde Kerken en de twee kerken waaruit de nieuwe NGK is ontstaan. Het fundament van het werk van Kerkpunt is God en zijn genade. Of zoals de eerste artikelen van de kerkorde stellen "De Nederlandse Gereformeerde Kerken bestaan dankzij Gods genade. Zijn Geest verbindt de kerken in één geloof: het geloof in Christus Jezus, Gods Zoon, als onze Heer. In elke plaatselijke kerk deelt en viert de gemeente dit geloof, in de verwachting van Gods koninkrijk."

De regiegroep noemt in het verlangendocument¹ zes kernpunten voor de nieuwe NGK waarbij Kerkpunt aansluit: Jezus Christus centraal, levend uit genade, plek van verandering, gericht op de wereld, samen met alle gelovigen, in een gemeenschap van kerken.

2.2. Visie- de lokale kerk als reisgezelschap

Lokale gemeenten zijn op een trektocht in Gods wereld. Vertrekpunt daarbij is dat God zelf aan het werk is in de wereld. God heeft een missie met deze wereld, de Missio Dei. Voor kerken en individuele gelovigen is het de opdracht en de kunst om te merken waar God aan het werk is en daarbij aan te sluiten.

---

¹ Uit het [document](#) 'Verlangen naar een nieuwe kerk' geschreven door de regiegroep.

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

In de *Missio Dei* nemen de geloofsgemeenschappen een belangrijke plek in. Niet alleen als plek om te vieren, om toegerust te worden en om als individu hoopvol de wereld in te trekken. Maar zeker ook om een teken, instrument en voorproefje van het koninkrijk van God te zijn.

- Een teken: het feit dat er kerken zijn, wijst erop dat God er is en dat Hij trouw is.
- Een instrument: de lokale kerk heeft als gemeenschap een rol in deze wereld.
- Een voorproefje: in de lokale geloofsgemeenschap kunnen mensen van binnen en van buiten de gemeenschap al ervaren wat het koninkrijk van God is.

Bij Kerkpunt gebruiken we regelmatig een illustratie uit *The Fellowship of the Ring* (de reisgenoten) om onze visie op kerk-zijn te verhelderen.

Het eerste punt van overeenkomst: deze groep reisgenoten bestaat uit heel verschillende type wezens (mensen, hobbits, een dwerg, een elf en een tovenaar) die elkaar niet hebben uitgekozen, en soms zelfs een hekel hebben aan elkaar. Ondanks de irritaties en frustraties beleven ze vreugde met elkaar. Een geloofsgemeenschap bestaat ook uit heel verschillende mensen: alle generaties, diverse sociale en culturele achtergronden, verschillende interesses enz.

Hoe komt het dat ondanks alle gedoe het reisgezelschap of een geloofsgemeenschap niet uit elkaar valt?

Dat is het tweede punt van overeenkomst. Wat hen bijeenhoudt en wat toewijding en opofferingsgezindheid geeft, is een gezamenlijk doel buiten henzelf. Voor het reisgezelschap is dat het vernietigen van een ring. Ook een lokale kerk heeft een doel buiten zichzelf nodig – en dat concreter dan 'God dienen' – om goed met elkaar op weg te zijn.

Het derde punt van overeenkomst is dat het reisgezelschap en de kerk onderweg zijn, op een trektocht. Een realiteit die ook nadrukkelijk in de Bijbel naar voren komt: het volk van God onderweg naar het beloofde land, uit de ballingschap, achter Jezus aan. Vandaag zijn we ook hoopvol onderweg naar Gods toekomst. Als er een doel is en de samenleving verandert, moet je in beweging blijven. De richting is daarbij bepalend.

Het beeld van een trektocht geeft ook wat ademruimte. Een groep die op weg gaat is niet perfect. De geloofsgemeenschap is een oefenplek: het is een lerende gemeenschap waar mensen worden

uitgenodigd en uitgedaagd om achter Jezus aan te gaan. Op een oefenplek maken mensen fouten én is ruimte om vergeving te vragen, te ontvangen en te geven.

Het feit dat je op een trektocht bent, betekent niet per se dat je zelf in topconditie moet zijn.

De kerk van Christus is ook een veldhospitaal waar mensen kunnen aanhaken om heling te ontvangen. Waar mensen liefde ontvangen en geven aan God en aan elkaar. En waar mensen voor elkaar opkomen, elkaar stimuleren en elkaar (ver)dragen.

Tot slot bij deze illustratie: wie de boeken of de films van *Lord of the Rings* kent, weet dat er naast veel strijd en frustratie ook heel veel vreugde is in zo'n gezamenlijke trektocht. Vreugde met elkaar en vreugde in het samen werken aan het doel. Dat geeft licht en lucht. Wat in een geloofsgemeenschap voor nog meer lichtvoetigheid mag zorgen dan voor het reisgezelschap van de Ring is dat het welslagen van de missie niet afhangt van het gezelschap zelf. Kerken mogen meewerken in de missie van God. Het is Zijn wereld en Zijn missie.

2.3. Van visie naar praktijk: de rol van Kerkpunt

Kerkpunt ziet lokale kerken als gemeenschappen op trektocht. Dat betekent ook wat voor de werkwijze en de rol die Kerkpunt heeft ten opzichte van die kerken. Het is namelijk niet de trektocht van Kerkpunt, maar van de kerk zelf. Als Kerkpunt willen en kunnen we als gids fungeren. Daarbij zien we drie rollen: inspireren (kerken in beweging te krijgen en te houden), adviseren (over richting, obstakels en hoe die obstakels te nemen) en begeleiden (een tijdje mee oplopen als dat nodig is).

Wat betekent dit concreet voor de rol van Kerkpunt?

- De kerk is Gods werk, beweging is geestelijk of heeft minimaal altijd een geestelijke dimensie. Het gaat in een kerk om bekering, het werk van de Heilige Geest, roeping en overgave. Kerkpunt is zich daarvan niet alleen bewust, maar boort in haar werk deze diepere laag aan. Dit vraagt medewerkers die geloven in God, die overtuigd zijn van het belang van de lokale kerk en in afhankelijkheid van de Geest met kerken willen optrekken. Gebed, luisteren naar Gods Woord en elkaar en het diepere gesprek, hebben altijd een rol in advies en begeleiding.
- Geloofsgemeenschappen zijn wel voorproefjes van het koninkrijk van God, maar geen stukjes paradijs op aarde: er is veel gedoe, er zijn problemen en er is zonde. Naast professionele interventies, betekent het ook iets voor het karakter van onze inzet waarbij soms geduld en altijd genade nodig is.
- We nodigen gemeenschappen en mensen uit, te zien waar God aan het werk is en daarbij aan te sluiten. Dat betekent aandacht voor de gaven van de Geest zoals die in ieder gemeentelid aanwezig zijn en vreugde als belangrijke basis om zelf en met een geloofsgemeenschap in beweging te komen.
- Een gemeenschap is op een langdurige trektocht: inzet is vooral gericht op impact op de langere termijn.
- In ons werk is er zowel aandacht voor de gemeenschap als het individu in de context van die gemeenschap. We stimuleren mensen in de kerk hun roeping en talent te ontdekken en in te zetten met het oog op hoe de gemeente verder kan met het geleerde.
- De lokale kerk is en blijft eigenaar van een verlangen, visie of probleem.

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

- Kerkpunt inspireert, adviseert en begeleidt op de werkvelden: leiderschap, diaconaat, jongeren, missionaire gemeente, liturgie en pastoraat en werkt bewust aan de samenhang tussen deze gebieden. Collega's denken en werken met elkaar mee. Zo werken we ook gezamenlijk met gemeenten aan 'integral mission'.
- Onze inzet is dat gemeenschappen en mensen het geleerde ook weer over kunnen dragen op anderen in hun omgeving waardoor er doorgaande impact is, ook als wij vertrokken zijn.
- Kerkpunt werkt zowel vraaggestuurd als proactief. Wanneer kerken bij Kerkpunt aankloppen helpen we ze verder met hun vragen. Daarnaast kunnen de medewerkers proactief, door hun vakkennis en ervaring, kerken dienen met duidingen, trends, trainingen en tools.
- Kerkpunt is een professionele organisatie: we streven naar impact en hoge kwaliteit, we evalueren ons werk en leggen verantwoording af aan kerken en het kerkverband. Medewerkers van Kerkpunt zijn professionals: zij zijn goed in hun vak en houden de vakkennis *up to date*.
- We kunnen en willen niet alles zelf doen als organisatie. Daarom zoeken we naar strategische samenwerkingen met andere organisaties en verwijzen we door.
- In de komende beleidsperiode willen we als Kerkpunt onze rol en de schakel tussen 'visie op de lokale kerk' en het concrete pakket aan inspiratie, advies en begeleiding verder expliciteren.
- Daarbij zal aandacht zijn hoe de impact van het werk van Kerkpunt duidelijker te bepalen.

3. LOKAAL KERK-ZIJN VANDAAG – DE OMGEVING

Voor wie op een trektocht is, is een kaart onmisbaar. Hoe ziet de omgeving eruit, wat zijn begaanbare wegen? De kerken waar Kerkpunt mee oploopt, zijn onderweg in hun eigen unieke context. Elke gemeente, bestaande uit een groep mensen, heeft een eigen geschiedenis, een gezamenlijke cultuur en een omgeving die van invloed is op die gemeenschap. De context bepaalt niet het fundament of de richting van een kerk, maar wel mede de route. Naast het feit dat iedere gemeente uniek is en een eigen unieke context heeft, is er een aantal zaken aan te wijzen die voor (bijna) alle gemeenten van belang zijn. We stippen een aantal factoren aan die van groot belang zijn.

3.1. Ontwikkelingen in de samenleving

De samenleving is altijd in verandering en dat heeft invloed op de kerk. Denk voor de afgelopen jaren alleen maar aan corona en vluchtelingenstromen.

Seculiere omgeving

Niet alleen het aantal christenen neemt af, ook de bekendheid en de invloed van het christelijk geloof op mensen en de samenleving. Het betekent ook dat voor veel kinderen en jongeren seculier 'normaal' is en het christelijke 'niet normaal'. In het algemeen is het voor hen veel vanzelfsprekender om met niet-christenen op te trekken en het leven te delen. De christelijke en kerkelijke vanzelfsprekendheden qua cultuur, waarden en normen zijn er nauwelijks meer.

Een seculiere omgeving betekent overigens niet dat zingevingsvragen en de behoefte aan spiritualiteit achter de horizon verdwijnen, hoewel de recente onderzoeken op dit gebied ook geen reden geven voor optimisme.

Onzekerheid, crises en versnelling

Onze huidige tijd kenmerkt zich door een aantal zaken die veel onzekerheid met zich meebrengen; denk aan de klimaat- en energiecrisis en het conflict in Oekraïne. Enerzijds leidt dit tot onzekerheid: wat gaat er gebeuren, waar moeten we ons op voorbereiden? Anderzijds leidt het ertoe dat velen beseffen of denken dat het in materieel opzicht niet alleen maar beter wordt in Nederland. Dit voedt ook onzekerheid en soms somberheid over de toekomst. Een andere ontwikkeling die daarmee te maken heeft, is 'maatschappelijke versnelling': de steeds snellere ontwikkelingen in de samenleving, zowel technisch als sociaal, maken dat mensen zich vervreemd voelen van de wereld en van anderen. Je kunt een deel van het persoonlijk en maatschappelijk onbehagen samenvatten met: te snel en te alleen.

Culturele diversiteit

Sommige sociologen spreken van 'superdiversiteit': een Nederlandse samenleving die steeds diverser wordt wat betreft culturele achtergronden, maar ook door subculturen. Er is minder sprake van één dominante cultuur. Overigens zijn NGK-kerken gemiddeld genomen wit en de leden relatief hoog opgeleid.

Polarisatie

Onzekerheid, crises en versnelling, gecombineerd met (super)diversiteit zorgen ervoor dat groepen mensen meer en harder tegenover elkaar staan. Radicalisering is daarvan ook een gevolg: steeds meer mensen die bijvoorbeeld zeer negatief staan ten opzichte van overheid of wetenschap. Hoe het ook zij: polarisatie is er, zelfs zodanig dat de Nederlandse overheid in 2023 een campagne startte 'Verlies elkaar niet'. Die polarisatie is in de politiek te zien en breder op tal van terreinen in de samenleving, waaronder ook in de kerken.

3.2. Ontwikkelingen in de kerken

Ontwikkelingen in de samenleving hebben vaak invloed op de kerk, daarnaast zijn er ook interne ontwikkelingen die van belang zijn voor gemeenschappen op trektocht.

Eén kerkverband

Een positieve ontwikkeling is de hereniging van de GKv en de NGK. Hoewel in veel gemeenten deze hereniging niet erg leeft en er bij enkelen bezorgdheid heerst, is er ook bij een aantal gemeenten en mensen sprake van enthousiasme en nieuw elan. In een aantal van de nieuwe regio's is dat ook merkbaar. In het algemeen voelen mensen zich tegenwoordig minder verbonden met het eigen kerkverband en laten zich op gebied van geestelijke toerusting breder inspireren.

Groeiende variatie

Waar in het verleden, zeker in de GKv, een grote mate van uniformiteit was, wat betreft leer en wijze van kerk-zijn, is er nu veel meer variatie. Variatie in standpunten (over vrouw en ambt, klimaat, kind en avondmaal), variatie in praktijken (liturgie, liederen, vormgeving pastoraat), variatie in visie op kerk-zijn (missionair, diaconaal, wijkgericht, noodzaak voltijds predikant) en variatie in aandacht voor thema's (klimaat, kerk in de wijk, armoede, jeugd).

Met name via nieuwe missionaire initiatieven is er ook sprake van grotere culturele diversiteit.

Afnemend ledenaantal

Secularisatie gaat de NGK niet voorbij, er is sprake van afname van het aantal leden. Niet alleen door vertrek naar andere kerkgenootschappen, maar helaas ook doordat mensen de kerk vaarwel zeggen. Hoewel kerkverlating niet één op één hetzelfde is als afscheid nemen van het geloof, gaat het wel vaak (op termijn) hand in hand.

Hiermee samenhangend: steeds meer PKN-kerken sluiten, wat een andere kerk- en geloofsdynamiek geeft in sommige gebieden.

Groot maar afnemend commitment

Al jarenlang is het in veel kerken – niet alle – lastiger om mensen te vinden en te binden om zich in te zetten voor de geloofsgemeenschap. In een aantal gevallen lijkt een meer projectmatige binding wel te werken. Tegelijkertijd: in kerken zijn er heel veel mensen die met hart en ziel veel tijd en geld geven.

Afnemende kennis van kerk-zaken

Deels samenhangend met de vorige: in het algemeen constateren de medewerkers van Kerkpunt dat kennis over kerk-zaken (hoe regelen we zaken, waar moeten we op letten, wat zijn de formele piktetpaaltjes) afneemt. Dat leidt tot een groter beroep op organisaties als Steunpunt Kerken Werk (SKW) en Kerkpunt.

Predikanten en kerkelijk werkers

Er is nu al een klein predikantentekort in de NGK. Door emeritering zal dit tekort komende jaren flink oplopen. Een andere ontwikkeling is dat er meer kerkelijk werkers op de markt komen.

4. HOOFDLIJNEN EN SPEERPUNTEN

Op basis van missie, visie en wat er in de omgeving speelt, is het goed om de hoofdlijnen voor de komende drie jaar te schetsen. De kanttekening daarbij is dat er altijd grote ontwikkelingen kunnen zijn (zoals bijvoorbeeld een coronacrisis) die het nodig maken bij te sturen.

Eerst komt de hoofdlijn aan bod, die we vervolgens uitwerken in een aantal speerpunten

4.1. Hoofdlijn: perspectief, fundament en beweging

Kerkpunt wil door inspiratie, advies en begeleiding lokale kerken toerusten zodat ze als gemeenschap verder op trektocht kunnen in Gods wereld. Bij het werk van kerken en Kerkpunt willen we telkens het perspectief voor ogen hebben dat we samen onderweg zijn naar Gods toekomst. Vanuit die visie zet Kerkpunt in op het perspectief bieden aan kerken. Dat gebeurt enerzijds als kerken bij Kerkpunt aankloppen en dat Kerkpunt hen meeneemt in het verhaal van voorproefjes, toekomst en het koninkrijk. Kerkpunt kan kerken een spiegel voorhouden. Anderzijds, doordat Kerkpunt door de vele contacten weet wat er in kerken speelt, biedt Kerkpunt producten aan die kerken of groepen in kerken helpt in beweging te komen of te blijven.

Vanuit het fundament dat Jezus Christus werkzaam is en naar de wereld toe beweegt, wil Kerkpunt meewerken aan het in beweging houden en brengen van lokale kerken. Deze beweging vindt plaats in een context van een seculiere omgeving, polarisatie, toenemende diversiteit in kerken en minder binding met een instituut. Voor de beweging is dat wenkend perspectief nodig. Inhoudelijke uitwerking daarvan vindt plaats door inzet op kerk zijn als een gemeenschap waar het gaat over Jezus en het volgen van Hem (geloofsgesprekken) een gemeenschap van alle generaties (mede geïnspireerd door Samen Jong), een veelzijdige gemeenschap, een gemeenschap met een missie en tegelijkertijd de vraag hoe een gemeenschap te zijn in de tijd dat instituties en commitment afnemen.

Naast deze inhoudelijke uitwerking, vraagt het van Kerkpunt inzet op bewegingskracht in kerken. Concreet kan dat betekenen het faciliteren van voorlopers in de kerken. Bijvoorbeeld door het inspireren en verbinden van de voorlopers en begeleiden en bemoedigen van een bredere groep in kerken. Dat faciliteren kan binnen één lokale kerk gebeuren, maar ook door het verbinden van innovatieve initiatieven van verschillende gemeenschappen.

4.2. Speerpunten 2024-2026

Voor de komende drie jaar kiezen we vijf speerpunten die deels voortbouwen op de speerpunten van de vorige periode.

1. Basis op orde en helder productaanbod
2. Een diverse gemeenschap
3. Een gemeenschap van alle generaties
4. Gemeenschap met een missie
5. Leiderschap met visie

Deze speerpunten werken we voor ieder jaar uit in een concreet werkplan met heldere en – voor zover mogelijk - meetbare doelen.

Speerpunt 1: Basis op orde en helder productaanbod

Veel mensen met een taak in de kerk (ouderlingen, diakenen, anderen met een specifieke verantwoordelijkheid) ervaren onzekerheid en een gebrek aan kennis 'wat te doen' en 'waar te beginnen'. De overvloed aan informatie maakt het niet gemakkelijker. De afgelopen twee jaar merkten we veel vraag naar basisinformatie en basiscursussen zoals: hoe ben ik een goede ouderling of diaken? Hoe voer ik een geloofsgesprek, hoe bouw ik een liturgie op, hoe ga ik om met verschillen tussen jongeren? enz.

Om dat helder te hebben zetten we in op 'basis op orde'. Dit houdt in dat voor iedereen met een taak in de kerk helder is wat hij of zij moet kennen, kunnen, doen en zijn. Wat dit laatste betreft gaat het om een besef van roeping en je laten inschakelen in de missie van God in deze wereld.

Daarnaast ontwikkelt Kerkpunt een aanbod dat daarbij aansluit en communiceert dat aanbod duidelijk. Dat betekent niet dat Kerkpunt alles zelf ontwikkelt, we werken daarin samen met - of verwijzen door naar partnerorganisaties.

In het verlengde van 'basis op orde' werkt Kerkpunt aan een helder productaanbod met cursussen, trainingen en andere informatie. Dit als verdieping en uitbreiding op 'Basis op orde'.

Denk aan informatie of verdiepingscursussen op specifieke thema's (bijvoorbeeld schuldhulpverlening, hoe bereik/betrek je de buurt, pastoraat voor specifieke doelgroepen enz.).

Uitwerking

1. Basiscursussen en duidelijk aanbod
Voor elk aandachtsveld van Kerkpunt (diaconaat, jeugd, leiding geven, liturgie, missie en pastoraat) is er sinds eind 2024 een duidelijk aanbod op de website van Kerkpunt. Het gaat hier om een of meerdere basiscursussen en eventuele essentiële artikelen. Voor mensen met een taak in de kerk is dan duidelijk welke kennis en vaardigheden basaal zijn.
2. Opzetten werkveld pastoraat
De werkvelden leidinggeven, jeugd, missie/diaconie en liturgie staan behoorlijk goed. Komende jaren zetten we ook in om het werkveld pastoraat binnen Kerkpunt steviger neer te zetten. Dat moet in ieder geval resulteren in jaarlijks het geven van zo'n vijf cursussen pastoraat/geestelijke gespreksvoering (fysiek en/of via e-learning).
3. Verder ontwikkelen van lerenindekerk.nl
Voor de zomer van 2024 is er een hernieuwde website: lerenindekerk.nl. Op deze site zijn allerlei cursussen, e-learning en producten te vinden voor werkers in de kerk. Het verschil met de website van Kerkpunt zelf, is dat lerenindekerk.nl echt een productwebsite is, waar mensen met een abonnement (en soms gratis) materialen kunnen inzien/downloaden of cursussen kunnen volgen. Aan het einde van de synodeperiode (2026) is er een verdubbeling van het aantal gemeenteabonnementen (van 18 naar 36) en een verdubbeling van het aantal individuele gebruikers (van 90 naar 180).
4. Doorgaan met veelgebruikte producten
Een heel aantal producten die Kerkpunt ontwikkelde worden veel gebruikt, publicaties rond diaconaat, vergaderopeningen e.d. We blijven inzetten op materiaal rond de 40-dagenperiode (podcast) en adventstijd materialen voor verschillende groepen in de kerk) en door-ontwikkelen van materialen voor jeugd.

Speerpunt 2: Een diverse gemeenschap

Vandaag de dag zijn geloofsgemeenschappen bijzondere clubs. Bijna nergens vind je mensen met zulke verschillende achtergronden die met elkaar optrekken. Tegelijkertijd is die diversiteit een issue in veel NGK-kerken. Bij Kerkpunt komen veel vragen binnen die daarmee te maken hebben. Diversiteit wordt dan met name als een probleem ervaren. De vragen spelen op verschillende niveaus: standpunten (vrouw/ambt, seksualiteit), visie op gemeente-zijn (binnen versus buiten), liturgie of polarisatie in het algemeen. Aan de ene kant is er een verlangen naar een diverse en inclusieve kerk waar iedereen zich welkom voelt. Aan de andere kant worstelen veel kerken als er in de gemeente verschillen van inzicht zijn. Kerkpunt wil naast begeleiding ook werken aan concrete tools voor gemeenten om hiermee aan de slag te gaan.

Uitwerking

5. Ontwikkelen materiaal en begeleiding diversiteit
Kerkpunt heeft een begin gemaakt met materialen rond diversiteit (gespreksbox irritatie en inspiratie; een snelscan). Deze materialen en vooral de begeleiding en de bijbehorende toolkit worden verder ontwikkeld en ingezet. Vermoedelijk zal apart materiaal komen rond relaties en seksualiteit. Eind 2026 zijn meer dan 20 gemeenten actief aan de slag geweest met dit thema.
6. Beschikbaar maken inspirerende voorbeelden
Via website, sociale media en Kerkpunt-nieuwsbrieven communiceren over voorbeelden hoe goed met diversiteit is omgegaan.
7. Verdere uitwerking en promotie van de Trektocht
Kerkpunt heeft een trektocht voor de hele gemeente ontwikkeld: 'Jezus' liefde ontvangen en doorgeven'. Een programma van negen maanden met materiaal voor kringen, jongeren en kinderen, kerkenraad en diaconieën, samenkomsten, gemeentebijeenkomsten en dagelijkse Bijbelstudie. Tien gemeenten deden al mee. In de nieuwe periode willen we dit materiaal blijvend onder de aandacht brengen, mede omdat het handvaten biedt om al doende met diversiteit om te gaan.
In de periode 2024-2026 hebben vijftien gemeenten een (deel van) de trektocht gedaan.

Speerpunt 3: Een gemeenschap van alle generaties

Een verbijzondering van een diverse gemeenschap is dat kerken gemeenschappen zijn waar alle generaties aanwezig zijn. Bij Kerkpunt komen heel veel vragen binnen over de plaats van jeugd- en kinderwerk in de gemeente, over de betrokkenheid van 20ers en 30ers en over hoe om te gaan met (de zorg voor) oudere generaties. Als Kerkpunt investeren we in deze periode op dit thema om zo te zorgen dat generaties elkaar meer kunnen inspireren en van elkaar leren.

Uitwerking

8. Productontwikkeling rond Samen Jong
In 'Samen Jong' speelt het intergenerationele een grote rol. Het doel is werken aan een cultuur waarin alle generaties met elkaar verbonden zijn en een goede plek hebben in de gemeente. Samen Jong blijkt aan te slaan, een aantal gemeenten wil er mee aan de slag. Deze nieuwe synodeperiode willen we inzetten op verdere ontwikkeling van producten/inspiratie rondom de zes kernwaarden van Samen Jong. Eind 2026 zijn minimaal 20 gemeenten met advies of begeleiding van Kerkpunt hiermee aan de slag gegaan.

9. Jeugdleidersconferentie

In 2023 heeft Kerkpunt de stichting Jeugdleidersconferentie overgenomen, op verzoek van de stichting zelf. In 2023 vond een eerste conferentie plaats met 150 deelnemers. In de periode 2024-2026 willen we doorgroeien naar gemiddeld minimaal 200 bezoekers. Tegelijk willen we door het organiseren van deze conferentie ons aanbod beter afstemmen op de vraag, en het bereik ervan vergroten.

10. 20ers en 30ers

Veel kerken worstelen met het betrekken en vasthouden van 20ers en 30ers. In deze periode zetten we in op een specifieke groep, namelijk mensen die weinig ruimte ervaren voor vragen over geloof en leven in de kerk. We ontwikkelen eenvoudig materiaal voor kerken, mede n.a.v. boeken die in het najaar van 2023 uit komen. Daarnaast brengen we bestaand materiaal voor deze doelgroep op lerenindekerk.nl opnieuw onder de aandacht. In 2026 zijn minimaal tien kerken op een of andere wijze aan de slag geweest met deze materialen.

11. Begeleiding en advies rondom jeugd en generaties

Jaarlijks kloppen tientallen gemeenten aan met vragen rondom jeugd- en kinderwerk. Kerkpunt blijft zich inzetten om dat advies en die begeleiding optimaal te doen, waarbij er veel aandacht is voor de relatie tot de rest van de gemeente.

Speerpunt 4: Gemeenschap met een missie

Als gemeenschap op trektocht in Gods wereld krijg je ook zicht op de wereld buiten je eigen kerk. Vaak is er wel de wil om die wereld te zien, maar krijgt het weinig prioriteit of weet men er geen concrete invulling aan te geven. Het is echter positief dat steeds meer kerken een diaconale rol willen spelen in de samenleving. Op het gebied van het getuigenis in woorden, is er meer terughoudendheid. Kerkpunt, in samenwerking met het Missieloket, heeft hier een inspirerende rol te vervullen. Het perspectief naar buiten kan mensen en kerken motiveren. Het doel is dat missie niet alleen een hobby is van een paar mensen binnen de gemeente, maar dat het de kern vormt van de hele gemeenschap.

Uitwerking

12. Missionaire begeleiding

Het proactief aanbieden van 'missionaire begeleiding' van kerken en voorlopers in kerken. Het gaat hier om een tweejarige cursus missionaire discipelschap met kleine leer- en doegroepen in de kerken. Het traject wordt ook ingezet als toerusting voor kleine groepen in gemeenten zoals kringen. Er is aandacht voor de beweging: van buiten naar binnen en van binnen naar buiten. Beide bewegingen versterken elkaar. Per jaar starten twee nieuwe plekken met minimaal 40 deelnemers.

13. Aanbod voor diakenen

Blijvend aanbod en doorontwikkeling van cursusmateriaal voor diakenen (Bloeiend diaconaat, publicatie en e-learning 'Yes'ik ben diaken, vernieuwde druk handboek voor diakenen, Webinars rond armoede in samenwerking met de PKN).

14. E&R in de buurt

Samen met Verre Naasten en Evangelisatie & Recreatie werken aan mobiliseren van kerken om in de buurt actief te zijn. Eind 2026 zijn zeven nieuwe buurtprojecten gestart.

15. Missionaire conferentie

Eens per twee jaar met de overige partners in het Missieloket, het organiseren van een missionaire conferentie voor reflectie op missionair zijn in een snel veranderende wereld en

voor het delen van 'best practices'. Elke conferentie heeft meer dan 150 bezoekers, waarvan een behoorlijk deel bestaat uit groepen uit kerken.

16. Evangelisatie

Het aanbieden van de bestaande training 'Evangelisatie toerusting'. Deze training is gericht op het in gesprek gaan met mensen die niet-geloven en hoe God en Evangelie ter sprake te brengen. Bij voorkeur volgen groepjes mensen uit kerken deze training; jaarlijks tien deelnemers. Kerkpunt ondersteunt ook 'train de trainers' rondom deze toerusting.

Speerpunt 5: Leiderschap met visie

Kerkpunt trekt veel op met kerkenraden (en diaconieën). Veel vragen komen van hen. We constateren een groeiende behoefte aan toerusting voor het ambt, zowel wat betreft het 'roepingsgedeelte' als meer praktisch rondom kennis en tools. Kerkenraden geven zelf vaak aan te verzanden in het met elkaar regelen van praktische zaken, waarbij geestelijke zaken en hoofdlijnen achter de horizon verdwijnen. Binnen speerpunt 'Basis op orde' werken we hier ook al aan door middel van cursussen en materiaal. Daarnaast zetten we ook in op aanvullende informatie en cursussen, bijvoorbeeld rondom het boek 'De wenkende leider'. Veel trajecten met gemeenten zijn maatwerk, een aantal vragen komt vaker voor: conflictbegeleiding, fusies en visietrajecten.

Uitwerking

17. Conflictbegeleiding

Meerdere keren per jaar kloppen gemeenten bij Kerkpunt aan vanwege conflicten: zaken lopen niet lekker, er is een (sluimerend) conflict, enz. Belangrijk is dat deze kerken en kerkleiding Kerkpunt weten te vinden. We werken aan goede begeleiding van deze trajecten. In de praktijk gaat het jaarlijks gemiddeld om zo'n drie gemeenten die (intensief) begeleid worden. Waar mogelijk vervolgen we met opbouwtrajecten (zoals de 'trektocht'). Kerkpunt investeert in intervisie en in de ontwikkeling van tools voor 'de onderstromen' die vaak een rol spelen bij conflicten. Dit alles doet Kerkpunt in afstemming met Steunpunt KerkenWerk (SKW), waarmee de samenwerking heel goed verloopt.

18. Fusiebegeleiding

Een aantal kerken klopt aan met vragen rondom fusies. Mogelijk dat door de landelijke fusie deze vragen zullen toenemen. Daarbij bevragen we kerken kritisch of fusie wel nodig of gewenst is. Sommige gemeenten zien fusie als een oplossing voor alle problemen, wat het lang niet altijd is. Ook rondom fusie is er afstemming met SKW.

19. Visietrajecten

Als Kerkpunt zetten we volop in op een cultuur van een trektocht. Zoiets vraagt soms een cultuurverandering. Graag zijn wij dan ook betrokken bij visietrajecten van kerken, bijvoorbeeld als een gemeente vacant is, gaat beroepen, nadenkt over kerkelijk werkers of haar rol in de omgeving. Komende jaren wil Kerkpunt deze rol nadrukkelijker op de kaart zetten en jaarlijks vier gemeenten begeleiden in dit soort trajecten.

20. Nieuw Kerkelijk Peil en trendonderzoek

Behulpzaam bij leiderschap, maar ook bij andere speerpunten kan de onderzoekstool 'Nieuw Kerkelijk Peil' zijn. Dit is een goede en uitgebreide enquête voor de hele gemeente (jong en oud) met een waarderende insteek (wat gaat goed e.d.). We werken hierin nauw samen met de PKN en de PThU. De inzet is dat jaarlijks minimaal drie gemeenten hier gebruik van maken. Samen met andere partners rondom de NGK kijken we of daarnaast trendonderzoek helpend is voor kerken en het werk van Kerkpunt.

5. PERSONEEL, ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

Kerkpunt bestaat sinds 1 januari 2021 als fusie van het Diaconaal en Missionair Steunpunt, de Nederlands Gereformeerde Toerusting en het Praktijkcentrum. Daarnaast is ook het Steunpunt Liturgie inmiddels onderdeel geworden van Kerkpunt. Deze fusie wierp al snel haar vruchten af: doordat Kerkpunt alle inhoudelijk vlakken van het kerkelijk werk bestrijkt en door de manier van organiseren, ontstonden er veel meer verbindingen tussen de verschillende werkvelden. Dit leverde niet alleen een betere kwaliteit van advies en begeleiding op, maar ook meer arbeidsvreugde.

Dit nieuwe beleidsplan vraagt een organisatie met gemotiveerde, goed opgeleide medewerkers die met elkaar kerken verder helpen. Het vraagt flexibiliteit van de organisatie om in te spelen op vragen die leven in de kerken. Het vraagt bekendheid van de organisatie om bij kerken op de kaart te staan en het vereist een zeer goede dienstverlening wat betreft kwaliteit en service.

5.1. Personeel en kwaliteit

Het belangrijkste kapitaal van Kerkpunt zijn de medewerkers: zij zijn de experts die het werk doen. Bijna 90% van de kosten zijn personeelskosten.

Het personeelsbeleid is erop gericht dat medewerkers zich met vreugde, energie en expertise kunnen inzetten om de NGK-kerken en andere kerken te dienen met professionele begeleiding, advies en inspiratie. Concreet betekent dit dat er minimaal twee medewerkers zijn die actief zijn op een werkveld of een project kunnen uitvoeren. Ook bij nieuwe projecten werken minimaal twee collega's samen rondom opzet en productontwikkeling. Daarbij zoeken we de samenwerking met dienstverleners van andere kerkelijke ondersteunende diensten voor de uitwisseling van casus-ervaringen.

Maandelijks is er overleg met alle collega's.

Het competentie-niveau is afhankelijk van de aard en complexiteit van de programmaliijn(en) die ondersteund en ontwikkeld worden. Om expertise te blijven leveren en onze belofte 'kom verder in kerk-zijn' waar te kunnen maken, is het nodig expertise te borgen. Daar werken we op de volgende manieren aan:

- o Wekelijks kort adviseursoverleg om nieuwe vragen te verdelen.
- o Maandelijks teamoverleg waar vaak een vraag of thema centraal staat.
- o Vier keer per jaar Intervisie, daarbij gaan we ook kijken of we dit af en toe samen met bijvoorbeeld gemeentebegeleiders van IZB (missionaire organisatie binnen PKN) of PKN kunnen doen.
- o Halfjaarlijks gesprek van alle medewerkers afzonderlijk met directeur over welbevinden, wensen en concrete afspraken over hoe vakkennis op peil te houden. Dat resulteert in concrete afspraken over deelname aan cursussen, intervisie, opleiding etc.
- o In deze gesprekken komt naast de professionele ontwikkeling ook het persoonlijke / geestelijke aspect aan bod. Kerkpunt stimuleert en faciliteert dat medewerkers tijd en budget krijgen om opgeladen te blijven voor het werk.
- o Projectmatige aanpak rondom thema's zoals diversiteit en cursusontwikkeling om zo te zorgen voor integrale werkwijze.

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

- o Als bepaalde vragen vaker voor (gaan) komen, dan wordt de afweging of alle vragen maatwerk vereisen of dat het leidt tot nieuwe producten en tools. Aan elke nieuwe tool of methode hangt optioneel begeleiding.
- o Regelmatige evaluatie bij kerken waar diensten zijn verleend.
- o *Preach what you practice*: als Kerkpuntorganisatie willen we werken vanuit de overtuiging dat we afhankelijk zijn van Gods Geest en ook elkaar als collega's nodig hebben om goede diensten te verlenen aan de kerken. Dat betekent dat we werken aan een cultuur van gebed, transparantie en feedback.

Een goede maatstaf voor de kwaliteit van het werk van Kerkpunt is hoe vaak gemeenten, ook van buiten de NGK bij Kerkpunt aankloppen en wat hun ervaringen zijn met de dienstverlening.

5.2. Personeelsbestand

Kerkpunt werkt een vast team aan medewerkers. Medewerkers zijn idealiter voor minimaal 0,5 fte verbonden aan Kerkpunt, dit om optimaal rendement te hebben van de overleggen en het samenwerken tussen de werkvelden. Naast de vaste medewerkers is er een schil aan flexwerkers die Kerkpunt kan inhuren voor een aantal specifieke werkzaamheden. De financiële administratie vindt plaats door SKW (Steunpunt Kerken Werk)

Expertise die Kerkpunt minimaal in huis moet hebben is op de zes werkvelden:

- Leiderschap, zowel gericht op ontwikkeling als in conflictsituaties
- Jeugd en kinderen (in relatie tot gemeente van alle generaties)
- Missie
- Diaconaat
- Pastoraat
- Liturgie

Daarnaast is er expertise in huis nodig rond productontwikkeling (denk aan didactiek rond cursussen, werkvormen en e-learning) en communicatie.

Kerkpunt investeert en in de verbinding tussen – en integratie van de verschillende werkvelden, om zo beweging in de hele gemeente te krijgen. Dat betekent dat medewerkers specialisten mogen zijn, maar wel met openheid en leerbaarheid op andere terreinen.

Hieronder een lijst met personeelsleden van Kerkpunt per 1 juli 2023, waarbij ook de CGJO-collega's zijn opgenomen die formeel per 1 januari 2024 bij Kerkpunt in dienst komen.

Renske Bakker
Pastoraat/diversiteit

Anita Harink
Jeugd/pastoraat

Personeel, organisatie en communicatie Kerkpunt

Anje de Heer
Liturgie

Pieter Messelink
Missionair/kringen

Jenne Minnema
Jeugd

Anko Oussoren
Jeugd

Ingrid Plantinga
Geloofsleren

Derk Jan Poel
Diaconaat/communicatie

Klaas Quist
Leidinggeven

Christien de Ruyter
Jeugd/pastoraat

Paul Smit
Jeugd

Willem Smouter
Leidinggeven

Marjolijn van der Stelt
Diaconaat/productontwikkeling

Arjen Uil
Jeugd/liturgie

Cors Visser
Directeur

Medewerkers van Kerkpunt zijn aan het einde van de periode trots op en hoopvol over hun organisatie. Ze waarderen hun werk én de organisatie met minimaal een 7,5.

5.3. Bestuur, organisatie en samenwerking

Het bestuur is verantwoordelijk voor de doelen en strategie van de organisatie. Het bestuur bestaat uit minimaal vijf leden (ideaaliter zeven) met verschillende competenties, netwerken en met voeling in de kerken.

Het bestuur bestaat uit:

- Pim Boven, voorzitter. Pim is econoom en voorzitter van het College van Bestuur van de TUKampen I Utrecht en vice-voorzitter van de kerkenraad van de Kruispuntgemeente (PKN/CGK/NGK) in Amersfoort Vathorst.
- Ruud Knieriem, secretaris. Ruud is IT Manager bij De Nederlandsche Bank, actief voor de ChristenUnie in Utrecht en aldaar lid van de Opstandingskerk (GKv).
- Gert Kers, bestuurslid financiën. Gert is accountant en werkt bij de Belastingdienst, Grote ondernemingen. Geen kerk?
- Albert Balk. Albert is predikant van de NGK Amersfoort-Noord. Daarvoor heeft hij in drie GKv-gemeentes gewerkt.
- Co Beukema. Co werkte mee aan volkshuisvesting en stedelijke ontwikkeling en is nu zelfstandig mantelzorgmakelaar. Namens de 3G-kerken is zij lid van het landelijk bestuur van SchuldHulpMaatje.
- Gerbram Heek. Gerbram is predikant van de Fonteinkerk in Buitenpost (GKv) en was daarvoor predikant van de Veenhartkerk in Mijdrecht.
- Johan Lammers. Johan is ondernemer en directeur- eigenaar van de Lammers Support Group gespecialiseerd in training, coaching en events. Hij is vijf jaar voorzitter geweest van de diaconie van de Tabernakelkerk in Apeldoorn en vele jaren bestuurslid van Present in Apeldoorn. Nu is hij voorzitter van Stichting Williams.

Het bestuur vergadert minimaal vijf keer per jaar. De uitvoering van doelen en strategie is gedelegeerd aan de directeur. De directeur legt verantwoording af aan het bestuur.

Er is een huishoudelijk- en directie-regelement waarin de taken en verantwoordelijkheden beschreven zijn.

Kerkpunt is gehuisvest in Zwolle, in hetzelfde pand als SKW, LPB-Media, Verre Naasten en Lume. Naast dat dit inhoudelijke samenwerking vergemakkelijkt, levert het ook voordeel op wat betreft backoffice (personeels- en salarisadministratie, ICT-kosten, vergaderruimten, webinars, vormgeving e.d.). De afgelopen periode is geïnvesteerd in een software-systeem waarin alle vragen van gemeenten zijn geregistreerd en dat overleg en een blik in de geschiedenis eenvoudiger maakt.

Voor de periode 2024-2026 staan er een aantal doelen op het gebied van bestuur, organisatie en samenwerking gepland.

- Doorgaan met - en intensiveren van samenwerking met SKW rond begeleiding en ondersteuning.
- Doorgaan met samenwerking LPB-Media als het gaat om webinars, podcasts intensiveren samenwerking rond lerenindekerk.nl (Kerkpunt) en opkijken.nl (LPB-Media).

- o Doorgaan samenwerking met Verre Naasten rondom Evangelisatie & Recreatie in de Wijk en Missieloket.
- o Blijven investeren in samenwerking rond gezamenlijke producten zoals het 40-dagenproject, rond Pinksteren en incidentele activiteiten, zoals Vier de kerk in 2023.

Een verwante organisatie waar mee we samenwerken is de Theologische Universiteit Utrecht I Kampen en in samenhang daarmee Weetwatjegeloof en de Permanente Educatie voor Predikanten (PeP)

- o Jaarlijks gesprek tussen docenten/onderzoekers TU en medewerkers Kerkpunt over trends en ondersteuning in kerkelijk werk.
- o Structurele afstemming SKW, Weetwatjegeloof/PeP en Kerkpunt over toerusting en ondersteuning predikanten.

Een belangrijk punt voor de nieuwe beleidsperiode is de samenwerking met CGJO.

Deze heeft in 2023 verder vorm gekregen. Doelen zijn:

- o In 2024 afronding van integratie van personeel van de CGJO (jeugdwerkorganisatie van een deel van de CGK-kerken);
- o Via het CGJO ondersteuning van CGK-kerken zowel wat betreft jeugd als op andere thema's.

Kerkpunt werkt verder samen met een heel aantal organisaties rondom verschillende thema's en werkvelden. Samen met anderen kan Kerkpunt beter werken aan zijn missie. Doelen voor deze samenwerkingen zijn op voorhand niet altijd concreet te maken.

- o Samenwerking met PKN en PTHU rondom begeleiding, Nieuw Kerkelijk Peil en mogelijk ander trendonderzoek. Afstemming met PKN over training mensen met specifieke taken in de kerk.
- o Samenwerking met IZB en landelijk dienstenbureau CGK rondom Nieuw Kerkelijk Peil.
- o Samen met landelijk bureau CGK de bestaande cursus 'Bloeiend diaconaat' updaten.
- o Samenwerking met MissieNederland en CHE rond de (leergemeenschap) Samen Jong.
- o Verkenning verdere samenwerking met New Wine rondom zomerconferenties en kringmateriaal.
- o Het opstarten van structurele samenwerking met CHE rondom trainees en innovatie. Verkenning of iets dergelijks met Viasa mogelijk is.
- o Samen met Nederland Zoekt een pilot rond meerjarig traject voor missionair-discipelschap.
- o Samen met Buiten & Schipperheijn kijken naar behoeften en mogelijkheden publicaties voor mensen met taken in de kerk.
- o Participatie in Missie Nederland en de Nederlandse Zendingsraad.
- o Deelname aan het recent gestarte netwerk: Vernieuwende Strategische Samenwerking in het Zingevingdomein.

5.4. Communicatie

Goede communicatie is essentieel voor Kerkpunt. Kerkpunt moet niet alleen weten wat er leeft in kerken, maar moet er voor zorgen dat kerken de organisatie weten te vinden. Veel kerken kloppen al aan, maar we willen werken aan een grotere bekendheid en meer duidelijkheid over wat kerken van Kerkpunt kunnen verwachten. Er zijn drie doelen op gebied van communicatie.

1. Heldere positionering van Kerkpunt

Kerkpunt is het eerste aanspreekpunt voor NGK-geloofsgemeenschappen en kerkelijk kader als het gaat om inhoudelijke inspiratie, advies en begeleiding. Kerken kunnen terecht met vragen over onderwerpen als jeugd, liturgie, diaconaat, missie, leidinggeven en pastoraat met een onderscheiden positionering ten opzichte van andere kerkelijke dienstverleners. Medewerkers zijn bekend met de kerkelijke kaart en kunnen doorverwijzen indien nodig.

2. Naamsbekendheid van Kerkpunt versterken en vergroten

Met een duidelijke identiteit en boodschap is Kerkpunt zichtbaar in de (online) omgeving waarin onze doelgroep zich bevindt: kerken, relevante media, christelijke evenementen. Bij behoefte aan inspiratie of ondersteuning bij kerkelijke activiteiten schakelt de doelgroep Kerkpunt in.

3. Kwaliteitsimago opbouwen op langere termijn

Met een integrale benadering willen we een breder dienstenaanbod voor kerken mogelijk maken. Dit door samenwerking met dienstverleners van PKN, CGK en andere kerken. Onze kerkelijke partners waarderen ons als een gedreven, deskundige en betrouwbare partner.

De belangrijkste doelgroep wat betreft communicatie zijn mensen die actief een inhoudelijke rol hebben in de gemeente, denk aan predikanten, diakenen, ouderlingen, jeugdwerkers, andere kerkelijk werkers en mensen actief in werkgroepen of commissies rond liturgie, jeugd- en kinderwerk, bezoekwerk, missie enz. Daarnaast zijn er andere doelgroepen: een breed christelijk publiek, partnerorganisaties binnen en buiten de NGK en verschillende media.

Voor de periode 2024-2026 betekent dit wat betreft communicatie in ieder geval het volgende.

- o Het verhaal van Kerkpunt klinkt met meer kracht en scherpte binnen de kerken, zodat meer kerken weten dat Kerkpunt er is, waar Kerkpunt voor staat en meer kerken een beroep doen op Kerkpunt.
- o Het aanbod van Kerkpunt is duidelijk. In de communicatie is helder wat kerken of groepen in kerken kunnen verwachten van de producten van Kerkpunt. Een duidelijker verhaal en aanbod komt mede tot stand door een goed portfolio en testimonials. Een gevolg is dat er meer mensen Kerkpunt volgen via nieuwsbrieven en sociale media (toename van 15% eind 2026).
- o Jaarlijks stelt Kerkpunt een communicatieplan op met een contentkalender.
- o Medewerkers van Kerkpunt publiceren met regelmaat in voor de NGK-kerken relevante media, zoals bijvoorbeeld Nederlands Dagblad, Reformatorisch Dagblad, Onderweg of Dienst (minimaal 20 artikelen per jaar).

6. FINANCIËN

Dit hoofdstuk blikt vooruit op de financiën voor de komende jaren. Daarbij vindt de financiële verstaalslag plaats van beleid en speerpunten.

Belangrijkste punten:

- Er komen steeds meer en complexere vragen op Kerkpunt af, dat betekent meer inzet van personeel. Omdat inzet niet kostendekkend is, betekent dit extra kosten.
- Kerkpunt groeit door samenwerking/overname van Stichting Jeugdleidersconferentie en CGJO. Kosten zij hier ongeveer gelijk aan de opbrengsten.
- Grootste deel kosten zijn de personeelskosten (85%). Door vernieuwde CAO zullen kosten flink stijgen.
- Ondanks deze punten, zal bij een teruglopend quotum, dankzij de inzet van eigen vermogen, de dienstverlening vanuit Kerkpunt op peil blijven. Dat is overigens alleen voor de komende drie jaar zo.

6.1. Inkomsten

De inkomsten van Kerkpunt hebben twee hoofdbestanddelen: de bijdragen vanuit de landelijke kerken en de inkomsten uit dienstverlening. In de periode 2021-2023 – de eerste periode in het bestaan van Kerkpunt – zijn de inkomsten uit dienstverlening jaarlijks hoger uitgevallen dan ingeschat. Het inschatten was overigens lastig, niet alleen vanwege de vraag hoe de fusie zou uitpakken, maar vooral omdat Kerkpunt werd opgericht midden in coronatijd. We kunnen nu concluderen dat kerken Kerkpunt goed weten te vinden en dat er steeds meer vraag is naar advies, begeleiding en andere producten.

Gezien hoe Kerkpunt zich ontwikkelt en welke vragen op ons af komen, zien we de komende jaren een groei naar € 339.000 in 2026. In 2022 was dit nog geen € 150.000. Een deel van de groei is doordat kerken Kerkpunt steeds meer weten te vinden en meer begeleiding aanvragen. Maar een fors deel van die groei heeft te maken met twee ontwikkelingen.

1. Integratie van het personeel van CGJO (1,8 fte) in Kerkpunt. Daarmee stijgen de personeelskosten uiteraard ook. Aan inkomstenkant komen er dan bijdragen voor dienstverlening uit de CGK-kerken naar Kerkpunt (via het CGJO-fonds). Daarnaast is de inzet dat er wat meer dienstverlening in CGK-kerken gebeurt, niet alleen op vlak van jeugdwerk maar ook breder.
2. Het tweede is dat Kerkpunt de stichting Jeugdleidersconferentie heeft overgenomen. Dat betekent extra inkomsten zowel van de stichting zelf als uit het organiseren van een jaarlijkse jeugdconferentie.

6.2. Uitgaven

Omdat inspiratie, advies en dienstverlening de kern van het werk van Kerkpunt vormen, zijn personeelskosten de grootste uitgavenpost – zo'n 85%. Daar komt nog een 6% aan directe dienstverleningskosten bij (denk aan kosten jeugdleidersconferentie, kosten organiseren webinars, reiskosten naar kerken e.d.). De overige 9% zijn voor huisvesting, communicatie en bestuurs- en accountantskosten.

Omdat personeelskosten zo'n groot deel uitmaken van de begroting, zijn hieronder twee manieren te zien waarop meer inzichtelijk is waar het geld naar toe gaat. De eerste tabel geeft een overzicht van de personeelskosten per werkveld (in %). Hierbij gaat het heel nadrukkelijk om een inschatting.

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

Veel werk dat Kerkpunt doet beslaat meerdere werkvelden, dat is ook de inzet. Een cursus gespreksvoering voor ouderlingen is dat pastoraat of leiding geven? Het ontwikkelen van een visietraject, waarbij jeugd en missie betrokken zijn, hoe verdeel je dat? Ook tussentijdse personeelswijziging kan een (lichte) verschuiving geven.

Tabel 5.1: geraamde uitgaven personeelskosten per werkveld (in % gemiddeld 2024-2026)

Diaconaat&missionair	20
Jeugdwerk	30
Leiding geven & liturgie	20
Pastoraat ²	20
Beleid en communicatie	10
Totaal	100

Naast overzicht per werkveld, is in tabel 2 een overzicht te vinden per speerpunt. Ook hier gaat het om een inschatting en is het lastig om exact aan te geven onder werk werkveld of speerpunt iets valt.

Tabel 5.2: geraamde jaarlijkse uitgaven personeelskosten per speerpunt (in %, gemiddeld 2024-2026)

Basis op orde	15
Diverse gemeenschappen	10
Gemeenschap van alle generaties	25
Gemeenschap met een missie	20
Leiderschap met visie	30
Totaal	100

Om de administratieve lastendruk voor medewerkers niet te hoog te leggen – dat gaat ten koste van advies aan kerken – worden alleen de uren geregistreerd die daadwerkelijk gefactureerd worden aan gemeenten. Kerkpunt heeft een CRM -systeem waarin overzichtelijk alle projecten, kerken en dienstverlening staan.

6.3. Verdienmodel

De ontvangsten uit advies en begeleiding kunnen sterk variëren. Een commercieel uurtarief voor kerken is niet alleen onwenselijk, maar ook onhaalbaar. De doelgroepen, bijvoorbeeld ambtsdragers en jeugdleiders, zijn veelal alleen in de avonden of zaterdagen bereikbaar. Verder is het 'kerkelijk seizoen' beperkter. De doelgroep van NGK-kerken blijft verhoudingsgewijs klein; de mate van herhaalbaarheid van een cursus-of adviestraject is beperkt

De kosten (salaris, werkgeverslasten en overhead) zijn bij directe adviesverlening maar ten dele dekkend. De uren die niet doorberekend kunnen worden zijn voornamelijk de tijd voor telefonisch advies, advies per mail, vraagverheldering, overleguren, administratie-uren, uren voor het ontwikkelen van nieuwe projecten en producten, en voor het onderhouden van de website. Deze uren worden uit het quotum betaald.

---

² Vanaf 2024 gaan we formeel werken met het werkveld pastoraat. In de periode 2021-2024 viel dit werkveld onder 'leiding geven en liturgie'.

De tarieven zijn vanaf 2021 gelijkgetrokken op € 85,00 per uur en reiskosten op € 55,00/uur. Ondanks de inflatie, wil Kerkpunt deze tarieven voor de komende periode niet verhogen om zo dienstverlening aan lokale kerken zo laagdrempelig mogelijk te houden. Vanwege de bijdragen van kerken aan de quota krijgen kerken bij langduriger begeleiding 50% korting op de eerste twee dagdelen.

6.4. Solidariteit en draagkracht

Door directe ondersteuning als betaalde dienst aan gemeenten aan te bieden, kan ongelijkheid ontstaan. Een 'arme' gemeente kan zeer gebaat zijn bij ondersteuning, maar ze moet er om financiële redenen vanaf zien. Deze kerken zijn geholpen met een gereduceerd tarief. Met kerken die niet wel advies of begeleiding willen, maar niet de reguliere prijs kunnen betalen, gaat Kerkpunt in overleg om financieel maatwerk te leveren.

6.5. Quotum en meerjarenbegroting

De totale gevraagde bijdrage is € 600.000 voor de komende drie jaar. In totaal is dat € 1.800.000. De ruim € 290.000 verlies betaalt Kerkpunt uit eigen reserves. Daarmee zou overigens het eigen vermogen onder de € 400.000 uitkomen, ruim onder het door het bestuur van Kerkpunt gewenste 50%.

De bijdrage uit quota is – ondanks grotere personele inzet, meer en complexere vragen en inflatie – lager dan de lopende periode (€ 627.000), terwijl Kerkpunt groeit in omvang en kwaliteit. Wel betekent dit dat bij ongewijzigd beleid en budget Kerkpunt voor de periode 2027 flink moet inkrimpen, omdat er dan niet meer uit de eigen reserves geput kan worden.

Op grond van deze overwegingen ziet de meerjarenbegroting er als volgt uit.

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten			
Quota kerken	600.000	600.000	600.000
Advisering en dienstverlening (excl. CGJO)	170.000	180.000	190.000
Baten advisering/dienstverlening CGJO	120.000	127.000	135.000
Verkoop publicaties/Lerenindekerk	13.000	14.000	15.000
Inkomsten Jeugdleidersconferentie	31.000	32.000	34.000
Totaal baten	934.000	953.000	974.000
Lasten personeel			
Diaconaat en missionair	189.000	182.000	189.000
Jeugdwerk	275.000	273.000	284.000
Leidinggeven en liturgie	189.000	182.000	189.000
Pastoraat	121.000	182.000	189.000

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

Beleid en communicatie	86.000	91.000	94.000
Totaal lasten personeel	860.000	910.000	945.000
Overige lasten			
Bestuurs- en accountantskosten	9.600	10.100	10.500
Kantoor- en algemene kosten	32.000	33.800	35.400
Huisvestingskosten	21.600	22.500	23.400
Communicatie en PR	15.100	15.700	16.300
Overige directe kosten advieswerk en E&R	34.900	35.200	36.100
Kosten jeugdleidersconferentie	25.000	26.000	27.000
Bijdragen/contributies andere organisaties (NZR, MissieNL, Micha, Schuldhulpmaatje)	4.200	4.400	4.600
Totaal overige lasten	139.400	145.700	152.300
Totaal lasten	999.400	1.055.700	1.097.300
Rentebaten/lasten	0	0	0
Resultaat	-65.400	-102.700	-123.300

Wat dus vooral opvalt is de stijging in de personeelskosten, de stijging uit opbrengsten, lagere bijdrage uit het quotum. De overige kosten stijgen met name door inflatie en indirecte kosten vanwege het grotere team. Vanwege de groei van het personeel is een extra kantoorruimte nodig. Een deel van die extra kosten is verdisconteerd in de bijdragen van de CGJO.

BIJLAGE 1: KORTE TERUGBLIK 2021-2023

Hierbij een korte evaluatie van de beleidsperiode 2021-2023. Voor uitgebreidere informatie verwijzen we naar de jaarverslagen over 2021 en 2022.

Het meerjarenplan 2021-2023 kent zes speerpunten.

1. Kerk in/na coronatijd
2. Kerk in de buurt en samenleving
3. Twintigers en dertigers
4. Fusies
5. Conflict in de kerk
6. Trendonderzoek

Per jaar is dat verder uitgewerkt in aantal doelen. De uitgebreidere verantwoording staat te lezen in de jaarverslagen over 2021 en 2022. Hieronder een korte evaluatie en verantwoording.

1. Kerk in coronatijd

Ontwikkelen Trektocht Jezus' liefde ontvangen en doorgeven

Gedaan, met hele team een mooi, uitgebreid product voor hele gemeente ontwikkeld. In zomer 2023 is deze herzien. Zo'n 20 gemeenten deden, doen of gaan meedoen. Er werd een webinar gegeven rondom 'opstarten na corona'.

Algemene begeleiding

Loopt goed, steeds meer kerken weten Kerkpunt te vinden. Begeleiding is uiteraard veel breder dan opstarten na corona.

Gespreksbox

Mede om het verbinding te maken en die diepgang te geven in gesprekken – maar ook meer in het algemeen ter inspiratie van geloofsgesprek – bracht Kerkpunt de Gespreksbox 'Een goed gesprek uit' in voorjaar 2022. Deze werd gratis toegezonden aan alle kerken en er werden bijna 200 exemplaren extra verkocht.

Ontwikkelen materiaal diversiteit

Na corona – maar ook daarvoor - bleek dat steeds meer kerken moeite hebben met het omgaan met verschillen. Kerkpunt ontwikkelde een snelscan rond diversiteit en biedt begeleiding op maat aan. Daarnaast kwam in de zomer van 2023 een vervolg op de gespreksbox 'Inspiratie of irritatie' als hulpmiddel om in gesprek te gaan over verschillen in de kerk. Een diverse gemeenschap is ook speerpunt in het nieuwe meerjarenbeleidsplan.

2. Kerk in de buurt en samenleving

Kerken weten Kerkpunt goed te vinden rond diaconale en missionaire toerusting.

- o Veel materiaal voor diakenen is gedownload en verkocht
- o Een e-cursus rondom diaconaat is ontwikkeld
- o De cursus 'bloeiend diaconaat' wordt herzien

Gemeenschappen op trektocht in Gods wereld

- o Kerkpunt was mede organisator van het missionaire congres in 2022. In voorjaar 2024 vindt de volgende plaats. Aandacht is er voor hoe e.e.a. concreet vorm te geven in/met je eigen kerk.
- o Aanbieden evangelisatiecursus (zo'n 50 werkboeken verkocht).
- o In 2022 is gestart met het ontwikkelen en aanbieden van een tweejarig traject rondom missionair discipelschap. Op drie plekken loopt dit met tientallen deelnemers uit verschillende kerken.
- o Samen met Verre Naasten zorgde Kerkpunt dat E&R een doorstart maakte naar E&R in de buurt.

3. 20-ers en 30ers in de kerk

Vanwege het vertrek van twee collega's kwam dit later op gang, ook bleek er minder vraag te zijn naar een aanpak rondom deze leeftijdsgroep.

- o Samen jong – samen met CGJO ontwikkelen we een gezamenlijke standaard intake, een snelscan en op maat begeleiding voor een gemeente van alle generaties. Een aantal gemeenten is aan het werk met de kernwaarden van Samen Jong.
- o In 2023 komt er rondom het boek 'Ruimtezoekers' een minisymposium en ontwikkelt Kerkpunt een training over omgaan met mensen (vaak 20-ers en 30-ers, maar niet alleen) die weinig ruimte ervaren in hun gemeente rondom allerlei (levens)vragen.
- o Kerkpunt kwam bij veel kerken langs voor trainings- en toerustingsbijeenkomsten voor jeugdleiders, geloofsopvoeders e.d.
- o Verdere doorontwikkeling van de website lerenindekerk.nl, er is nieuw materiaal ontwikkeld voor diverse doelgroepen.

4. Fusiebegeleiding

De (stappen naar) de hereniging van NGK en Gkv hebben tot minder begeleiding van plaatselijke fusies geleid dan verwacht. Op een aantal plekken is Kerkpunt langszij gekomen. Gezien het geringe aantal is er geen standaard tool ontwikkeld zoals het plan was. Rondom fusies is er afstemming met SKW en andere geledingen binnen de NGK.

5. Conflictbegeleiding

Meerdere keren per jaar kloppen gemeenten bij Kerkpunt aan vanwege conflicten, gemiddeld gaat om zo'n drie gemeenten per jaar die (intensief) begeleid worden. Op verschillende plekken vindt een opbouwtraject plaats, bijvoorbeeld met de Trektocht.

Waar nodig of verstandig, doet Kerkpunt dit in afstemming met Steunpunt KerkenWerk (SKW), waarmee de samenwerking heel goed verloopt.

Twee leden van het voormalige deputaatschap Advies en Bijstand denken en doen mee, samen met SWK, rond het bepalen hoe 'onderstromen' bij mogelijke conflicten eerder kunnen worden herkend en doorbroken.

6. Trendonderzoek

Besloten is vanwege het tijd- en kostenaspect in de afgelopen periode niet te investeren in eigen trendonderzoek. Wel investeerde Kerkpunt in aanschaf en gebruik van het instrument 'Nieuw Kerkelijk Peil' (NKP). Dit is een tool voor waarderend gemeenteonderzoek dat al zijn waarde heeft bewezen in Nederland en daarbuiten. Vier kerken hebben of gaan meedoen aan de NKP. Het NKP krijgt dan vervolg in een gemeenteopbouwproces.

Mogelijk dat samen met andere partners in en om de NGK heen het trendonderzoek in de komende periode wordt opgepakt.

Overig/extra

In een periode van drie jaar kan veel veranderen in kerk en samenleving. Dat betekent dat Kerkpunt ook zich wat betreft invulling van de speerpunten verder heeft ontwikkeld. Zo is er in 2023 de jeugdleidersconferentie georganiseerd, kwam CGJO op het pad van Kerkpunt en is het thema diversiteit opgepakt. Ook ondersteunde Kerkpunt bij de tweedaagse van de synode over het spreken over de kerkorde.

Daarnaast werd een aanzet gemaakt met 'Basis op orde' - waarover in het nieuwe meerjarenbeleidsplan meer. Belangrijk daarbij is ook de verdere afstemming en samenwerking tussen de verschillende werkvelden. De visie van Kerkpunt is dat het bij lokale kerken gaat om integrale benadering.

BIJLAGE 2: FINANCIËLE VERANTWOORDING 2021-2023

De financiële verantwoording heeft ook plaatsgevonden in de jaarverslagen. Hieronder een totaal overzicht. De accountant heeft de cijfers over zowel 2021 als 2022 overigens nog steeds niet definitief vastgesteld.

	Begroot 2023	Werkelijk 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021	Begroot 2021
Baten					
Quota kerken	627.400	626.094	627.400	598.179	601.000
Overige bijdragen	0	2.826	0	1.787	15.000
Advisering en dienstverlening	135.000	131.516	108.600	82.794	51.400
Verkoop publicaties/Lerenindekerk	12.000	16.592	3.000	4.989	2.000
Inkomsten Jeugdleidersconferentie	20.000	0	0	0	0
Totaal baten	794.400	788.083	739.000	687.749	669.400
Lasten personeel					
Diaconaat en missionair	180.500	135.046	142.200		
Jeugdwerk	180.500	146.790	147.850		
Leidinggeven, liturgie en pastoraat	216.600	182.020	209.590		
Productontwikkeling en onderzoek	72.200	64.588	85.560		
Beleid en communicatie	72.200	58.716	40.300		
Totaal lasten personeel	723.000	589.872	686.000	519.445	622.980
Overige lasten					
Bestuurs- en accountantskosten	8.600	8.046	7.500	10.561	10.000
Kantoor- en algemene kosten	30.000	19.899	34.100	20.506	30.820
Huisvestingskosten	16.500	14.727	15.000	9.492	9.600
Communicatie en PR	14.500	19.297	15.000	24.163	22.500
Overige directe kosten advieswerk en E&R	27.000	24.351	5.500	5.238	3.500
Kosten jeugdleidersconferentie	25.000	0	0	0	0
Bijdragen/contributies andere organisaties (NZR, MissieNL, Micha)	4.000	3.875	3.500	2.092	0
Totaal overige lasten	125.600	90.195	80.600	72.052	76.420

Bijlage 2: Financiële verantwoording 2021-2023 Kerkpunt

Totaal lasten	848.600	680.067	766.600	591.497	699.400
Rentebaten/lasten	-1.000	-1.104	0	-1.035	
Resultaat	-55.200	106.912	-27.600	95.217	-30.000

De belangrijkste bevindingen zijn dat de inkomsten uit advisering en dienstverlening in 2021 en 2022 erg zijn meegevallen en dat de uitgaven wat betreft personeel minder zijn dan begroot.

Kerkpunt ging van start op 1 januari 2021, midden in coronatijd. Het was lastig in te schatten hoeveel ruimte en mogelijkheden er zouden zijn voor dienstverlening aan de kerken. Daarnaast waren er ontstonden er een paar vacatures die vanwege die onzekerheid niet werden ingevuld. Pas in 2023 was de formatie bijna compleet.

Quota kerken

Vanaf 2022 kwam het quotum van het steunpunt Liturgie bij Kerkpunt erbij. Dit loopt tot en met 2023.

Advisering

Ondanks coronatijd kwam de advisering en begeleiding goed op gang.

Verkoop publicaties/lerenindekerk

In 2022 zijn er meer inkomsten uit publicaties en lerenindekerk.nl. Dit heeft enerzijds te maken met eenmalige extra inkomsten uit lerenindekerk, anderzijds dat een heel aantal materialen goed verkochten (m.n. de 'goedgespreksbox', boeken rondom diaconie en leiderschap).

Personeel

In 2021 en 2022 was er een aantal vacatures. Deze vacatures zijn in 2023 goeddeels ingevuld. In 2021 was er in tegenstelling tot de jaren erna nog geen aparte inschatting gemaakt voor personeelskosten per werkveld en is het één totaalpost.

In de verantwoording is een aparte categorie 'productontwikkeling en onderzoek' opgenomen. Dit gaat om het maken van cursussen en andere producten. Gezien het feit dat niet altijd helder is of iets dienstverlening of productontwikkeling is, is voor de nieuwe periode reden om deze categorie niet apart op te nemen, maar productontwikkeling per werkveld te verdelen.

Overige lasten

De meeste kosten liepen in lijn met de begroting. De kantoorkosten vielen mee. In de beginjaren van Kerkpunt is er behoorlijk wat tijd en geld gestopt in PR en Communicatie.